

کاترېنگ نامه

— په لاسه نه يې خپزې کي او يک له چنه د پوځي کور —

—

ناوړه راستنې ته سپورې (۱۹۶۱) د اېډيټور کورنۍ چار
په لاسه وکړ او وته و.

نامېلکې سپورې کي او يک نامه کورنې پوځي و نه لاسه يې خپزې
کي او يک پوځي کورنې کي او يک پوځي چار له سپورې — پاتې کورنې سپورې
زه د ده شت — زېږې کورنې او پوځي و سپورې پوځي ته نه و نه و ي
کوردي و عاونه واده کورنې ته د ات

—————

—————

—————

—

چاپېسي دوه کورنې
چاپېسي داسوډه زگاي کي او يک له نه و ي

۲۵۰ کوردي = ۱۹۶۸ نه و ي

و به دمار و خاوضی رابورد وویکی زور روشن بووه . ثم کورد له د مورانی کون را به گلی ناوموه ناسراوه وک کورت ، کورد ژشین ، کورد خوی ، کورتی ، کورتی ، گوتو ، کاشی . . . هند ، که ثمانه همر یکه فرمانروا د مسترۆ یشتووی چاخی خویان بوون . نمانت کاشی یهکان نزیکی حومت سه د سالتیک ولایتیکی فراوانیان حوکم کرد ووه . بیجگه لوموش زمانی کوردی له زمانه ثاری (۱) یه رسمفکان مژمیردی . گهرچی ننگر هئی تواند نموه ی بۆ برمنستیری چار نیه همر بمره توانموه ثمروا و له ثنحامدا خوی بۆ رانا پسکیری وک هموو زمانیکی زیند ووی تر که بکوتینه گیزاوی قلا چوکورن و توونا کرد نموه .

کورد لمر د می کوندا گلیک د مولتی گوره گهری دامزاند ووه . له هموویان مزنتر و ناودار تر شمیرانۆرتی (میدیا) بووه (۶۱۲ - ۵۵۰) پ.ز . که بهتیزترین د مولتی جیهان بووه لمر ژویدا . همرهها ثموند ه زانا و نووسر و فیلوسوف و روشنبیری بووه که به تضیا ناوهینانیا نامیلکی گوره گهری ثموی . همرچنده لمر تیشکی بیرویاوی کورد ایستی کاژیکاندا هیچ بایختیکان نادریتسی . چونکه همر رنجتیکان داوه بۆ خزمی کورد و بیروی کورد ایستی نمووه . ئالا هملگری پهیامی ثاریایی (۲) زمر دشتی بناویانگ که به پیغی همدتیک سرچاوی ئیسلامی پیغمبر بووه و ثاینهکشی به بنجهو رمچلمکی گلیک له ثاینه ثاسمانی یهکانی تر ژمژمیردی فیلوسوف و زانا یکی کورد بووه . لمر رووموه کورد نتمومیهکه خاوضی پهیامیکی ثاسمانی یه بۆ سرانسمری جیهان و گشت نموی ثینسان .

جا وکو وتمان همدتیک ثاینه هوی تیکه لایوونی چند نتمومیهک . شمیرانۆرتی میدیا کورد یش توانی به هوی ثاینی زمر دشتومه - که له ناو فارسگانیشدا پهری سمد بوو - ناوچی فارسیش بخانه ژیر د مست خویموه . خو ننگرچی زمانی فارسی و کوردی ثم دسه ثمی ژور لهیمکه نزیک بوون و همر یکه به ثاسانی توانیستی لمری تر یگات لهگهل ثموشدا چونکه ثاینهکه هی کورد مکان بوو ، فارسگان لهیمشومه بوونه (نتموه) ی کورد . بلام فارسگان به هوی له دست نمدانی هلموه وورد وگردی خویانموه توانیان همر له ریگی هصان ثاینی زمر دشتومه چند سده میک کورد مکان (که خویان خاوضی ثاینهکه بوون و پیغمبرهکش همر له خویان بوو) بخمنه ژیر د مستی خویانموه . وک چۆن تورکه عوسمانلی یهکان به هوی فروغیله خهلافتموه توانیان سرۆکا پیتی ئیسلامی له دست عمریهکان بستین . له کاتیکدا که عمریهکان خویان خاوضی ثاینسی ئیسلام بوون و پیغمبرهکش همر له خویان بوو .

ژورانی فارسگان به ثمد ازیمهک بوو نمانت (کورتی) ی فارس (۳) که د مسلاتی سیاسی گرت د مست و (میدیا) ی خسته ژیر رکیقی خویموه کورتومزرقی هلمنشاخایموه به رووی ثاینی زردشت را و بۆ پاریزگاری و بنهستکردنی د مسلاتی خوی له ناو کورد هکاندا ، جارئ تا ماومیهک مووه کاشی (۴) زمر دشتی همر هیشتموه له شوینی خویان . جگه له دست نگیشانه کارواری کورتی مار مکان و هیشتموی ژوری فرماندارهکانیان تا وره وره له د مرقددا له ناری بردن و ثم حمله فرمانروایی خوی به جارئ چمپانسد .

له پاش رووخانی د مولتی (میدیا) ولاتی کورد بشکراو چمکی ثاینی زمر دشتیش له چنگ کورد د مرهینرا و کوته د مست ثموانی خاوضی نبوون . ثمجا برمبره همر هصان ثاینی گیانی کورد انشی لمر د اکندرا و ئیتر لمرساوه کورد همر وا لمر رکیقی ناوچی فارسدا مایموه همتا پیدابوونی ئیسلام . ننگرچی جاروبار همدتیک رایهرینی کونوب و شورش پچهچم روویان داوه و بوونته هوی سرمرخوبوونی همدتیک ناوچی پچوک پچوک له کوردستان ، یا دگیر کمریکی وک یونانی یا ثمرمنی یا ژوم ناوچهیکی کوردستانی بۆ ماومیهکی کم بۆ خوی زهوت کورد ووه ، لهگهل ثموشدا کورد همر تیکرا ژیر د مستی (فارس) بوون .

(۲) - کورد پاش ئیسلامی

له ژیر سایهی ثاینی ئیسلامدا عمریهکان توانیان (کیانی ثاینی) و له پال ثموشدا (کیانی سیاسی) ی فارسگان له ناومرن وه به هوی ثموموه ولاتی کوردستانیش که ثم دسه لمر ژیر د مستی (فارس) را بوو کوته ژیر د مستی عمریهکانموه (۵) .

هوی شکانی سویای فارسیموگورچی یه له لایهن عمریهکانموه ننگریتنموه یۆ تازمیسی و پرچمکی ی ثاینی ئیسلام له لایهکمه و له لایهکی کشموه بۆ بکارهینانی ثاینی زمر دشت به ناراستی و برهلمیسی له لایهن فارسکانموه . و له لمر ثم دوو هوی سمرمه و لهپال شمروشوونیکی یهکجار د ریز و خویانویان عمریهکان توانیان شمیرانۆرتی ئیران برووخین و ثاینی ئیسلامتیش وره وره بجهسین . ئیتر لهگهل بلاموونموه و پهرسندن ئیسلامتی را ، کورد مکان دۆستاییتی یان وک چۆن لمرپش لهگهل فارسکاندا بهستبوو به هوی ثاینی زمر دشتومه ، ئاواش لهگهل عمریهکانسدا کورتی دۆستاییتی یان به هوی ثاینی ئیسلامموه بهست .

هچنده کورد مکان ثم پموشدی دۆستاییتی یمان لهگهل عمریدا بهست ، بهلام جاروبار همر همتی نتمومی هانی ثمدان بۆ شورش بهریاکردن و بیزاری د مرهین . وکو هاومشی کورد مکان له شمروشوون (خواربج) را که ماومیهکی زور د ریزی کیشاوه .

عمریهکان چونکه لمرضای بلاموونموی ثاینی ئیسلامدا هیشتا گیانی عمریه پهرستی یان زور ریشی دانه کوتابوو و هموو لایهکی کوردستانیان دگیر نکرده بوو ، لمر ثموه کورد جارئ نکموتبووه سر کهکلمی شورش کردن . بهلام لمر ثموی له د موری خلافتی ثمعی یهکاندا (۶۲۲ - ۷۵۰) گیانی عمریهی یهکجار بهتیز بوو و ثموی یهکان به چاوتیکی زور نزموه سمیری گشت ناعمریتیکان نکرده ، ثموسا کورد مکان بگیانیکی پرلمستور و

- (۱) - (ثاری) له همدی شویندا ایمانای (خاوم) و (دگیرکمر) ه و له همدی شوینی ترا به مانای (مرر) و (جواشیر) ه . نمرادی ثاری ثم لکمیه له کلمه گلی هیند و جهرمانی که له هیندستان و ئیرانی کوندا ثمویا . لمر ثموه که ناوی کهلانی ثاریایی ثمعیین تضیا مبهستان له کورد ، فارس ، بلوچی ، ثمغانی ، تازیکی ، هیندوکی . . . هنده ثمکینا نتمومی ثلمان ثاری نیه . چونکه هموو هیند و گهرمانتیک به (ثاری) نازمیردی . ثم ناوی ثاری یه له گاتی فرمانرواییی حیزی نازی را له ثلمانیا به هله بهکار همتینرا .
- (۲) - مبهست له پهیامی ثاریایی ثم پهیامیه که بۆ یهکم جار له سمرزمینی ثاریایی یوه پهرمرکرد هبتی ی زمر دشت سمری همددا بۆ پهرموری کردنی هموو ثامیزاد . ثم پهیامه تضیا ناوکی واپه ثمکینا پموشدی ی نیه بهرنگر پهرستی یهوه .
- (۳) - کورتی یا (کیمسرموی گوره) شای همخامشی یهکان (کیانی یهکان) بووه .
- (۴) - مووغ وانا ملای زمر دشتی . ثم وشمه به زمانی ئیرانی کون (مگوش) ه که وشمی (مجوس) ی عمریهی لمرمه هاتووه . د ورزیه وشمی (موان) یش که کون تیکه له ناوچی سلیمان (کوردستانی عیراق) له (مغان) موه هاتی ، وانا جی و نزیکی موغهکانی زمر دشت .
- (۵) - به پیغی سرچاوه ئیسلامی یهکان سویای عمریه له همدی (۱۸) ی عیجری را کیشته کوردستان .

و هستی نتمومی یهوه دستلک بالایان همبو له رووخاندنی بنمالی (نتموی) له (۳۵۰) دا دامزاندنی دمولتی عباسی به یارمندی شو موسلمی خیراسانی له همان سالدا . ثهوه بوو که ثبو موسلم وستی نتمیله دمولتی عباسی وک دمولتی نتموی لئ بئ . عمریگان به کوشتن یاراشیان دایهوه (۱) .

به لئاوچوونی (عباسی یگان) به دستی (مفلکمان) (۲) عمریگان بهگیتی سیاسی و معنوی راستهقیقیان له ناوچوو . زمانهکشیان پکی ثموی کومت که بتوانی بنکه له ولاتی فارس و کورد را دایمزیونی (۳) . ثسه له لایهکوه . له لایهکی تریشوه پمدا بوونی مفلکمان بوو به هوی دوست بوونی دمولتی (عوسمانلی) له بمتیک له (نو رکیا) ی ثیسته دمولتی (سفوی) له ناوچی (فارس) و جند عمارتکی کورد یس له کورد ستاندا .

پمدا بوونی عوسمانلی و سفوی

بنه مأللی عوسمانلی یگان لیسر داروهرد ووی قرچلکی ثیمیرانقرتی رومانی و نمانی بهگیتی راستهقیقی سیاسی عمریگان له کتایی سدهی (۱۳) ی فرمگی دا دمولتی عوسمانلی یان دامزاند و طبعر ثموی وره وره د میان ژمند بووه رومگان و به ناه غزاوه لئاویان ثمرن ، هفتا ثهات پایه ریزیان له دلی موسولمانکاندا بهرتر ثبووهوه . که له داییشدا خلافتیان کرتنه دست خویان ، ثهر به ناسانی توانیان هموو موسولمانکی سونی بختنه ژیر رکفیانوه . بهلام چونکه فارسکان له رووی گیانی نتمومی یانوه له ژیر ثالی شیعهگرتی را دمولتی (سفوی) یان له سرفزای سدهی (۱۶) ی فرمگی دا دامزاند بوو توانیان گیانی خویان بهارین . له کاتیکدا کورد مکان له رووی ثهوه وه که بشی زویان سونی مزب بوون ، عوسمانلی یگانیش مفرسی شیعهگان یان بهکار خستبوونه دلوه و به هوی ثهوه که د ماری نتمومی یان به جاری س و سست بوو بوو ، له رووی دلسافی و ساویلکمیسی ی خویانوه له تورککان نزیک بوونوه و ثبووه به سیاسی دلالی (ثید رسی بیتلیسی) یهوه کورد ستان له (۱۵۱۵) ی فرمگی دا کومه ژیر دستی تورککان ، بهرامبر همدیک گفت و بلین که دا به کورد مکان وله ثنجامدا هیچی راست دمرنچوو (۴) .

بهلام تورکه عوسمانلی یگان چونکه هستی نتمومی یان له پموندی " برایتی " بههتر بوو ، هر که یان راگرت ثیر کومته ویزی کورد مکان د مستیان کرد به ثاوکی کون و تواند نومیان له بونی تورکایتی را (۵) . کورد مکانیش که له ثنجایی چوسانوهی دستی عوسمانلی و سفوی یهوه نمتیک زویا بوو بوونوه وله فروقلی هر دوولا گمشوون ، کومته تلاش . عوسمانلی و سفوی تا ثهات به دستیانوه و هر ستر ثبوون . لیسر ثهوه هر دوولا کومته فاکوکی ریک کومتن . تا له سالی (۱۶۳۹) ی فرمگی دا به یی پیمانی زهاو " زهاب " رنگی سنوریکان له ناو خویاندا رشت و به یی به بمتیکی زوی کورد ستان که ثیسته لمری دستی عراق و تورکیا و سوریا و روسیادا به کومه بهر عوسمانلی یگان و بشی خورهه لانی که ثیستا و بعد دست ثیرانوه هیز لمری دستی سفوی یگاندا مایهوه . ثم سنوره دستکرده لوساوه تا ثیسته له کسی جی گرتی یگرتنی هینانپشوه و برده دواوی سنگی بهیناومینی رنگرزیگانی لئ دمرچی ، هر ثو رنگ رشتنیه و نگرزوه . وانا ثو سنوره ثیستمش هر وک خوی ماوه .

کورد مکان که لمری نایکرت نوموه نیکمشتن که عوسمانلی یگان . مبهستیان لم " برایتی ی ثیسلامی " به دژونه و خلافتبازی به تنی داگیرکردنی کورد ستانه و هیچی تر ثوسا کومته نارمزی دمرین و بهریارکردنی هراوهویرا . بهلام ثم هراو هوریا یان به یی پوولیک سوود یان نیوو . چونکه هموو کاتیک عوسمانلی به فیلزماکان به ناوی (تاین) موه خملکیان لئ هان ثعدان و هرچی شورتکی کورد همبوو هر به کورنهکان خویان ثیمانگزانده موه . وک مسلمی (ملای خمتی) ی نایک و (پاشا کوره) ی هملکونوو (۶) . (عزیزه دین شتر) ی یی ثابوو و (میر بعدرخان) ی نصر (۷) . جگه لمری زوی جار عوسمانلی یگان د مستیان لگمل سفوی یگاندا تیکل ثکر بوو لئاوکردنی هموو سروزک و هملکونوو یگان له ناو کورد مکاندا . گرجی عوسمانلی یگان و سفوی یگان له رووی جیاوازی مزبی یهوه زوی دوزمن به بهگرتیش بوون .

عوسمانلی یگان تنانتم لیسر راگرتی گیانی نتمومی یی خویان که (محمود خانی ثغفانی) ثیرانی داگیر کرد و تورکیای خسته مفرسی یهوه ، عوسمانلی یگان کومته کومکی بنمالی (سفوی یگان) که شیعه بوون د روژنایتی مزبی یان لیسر خویان برد موه . چونکه (محمودخان) ی ناویرا سونی بوو و مفرسی ی ثموی لئ ثمرا که ثیمیرانقرتکی تری سونی له تنیشت ثوانوه دایمزیونی . عوسمانلی یگان ثم هاوکاری بهیان لگمل سفوی یگاندا کرد ، هرچنده به دژنایسی میژووی تاریکی خویان بژ پاراستی (مزبی سونی) بهسزازی و بضاو ثمچوون به گر شیعهگاندا و سروزما و ناموسیان حلال ثکر دزن .

(۱) - تنانتم هژنرتکی عمره که ناوی (ثبو دلامه) بووه به هلمبست جنجوه به (ثبو موسلم) و باوویا بهر کورد مکانی ثعدات :

- (۲) - سرفکردی مفل و تورکومانکان (هولاکو) له (۱۲۵۸) دا بهفدای داگیر کرد و دا خلیفقی عباسی (مستعم باله) ی کومت .
- (۳) - میژوونوسی ناواری عمره (ابن خلدون) له (مقدمه) بهناوانگمکی را شایتی بژ ثسه ثه دواو ثلی : " فلما طک التترو و المفل بالمشرق ولم یکنوا علی دین الاسلام ذهیب ذلک الموج و افسدت اللغة العربیة علی الاطلاق ولم یبق لها رسم فی العالک الاسلامیة بالعراق و خراسان و بلاد فارس و ارض الهند " - مقدمه ابن خلدون - الطبعة الثالثة - المطبعة الادبیة بیروت (۱۹۰۰) - ص (۳۸۰) .
- (۴) - ثید رسی بیتلیسی خوی له کتیکمی دا هفت بههشت (هشت بهشت - کتیکه به فارسی رای ناوه له بارهی میژووی خلیفکانسی عوسمانلی یهوه) دان بهودا ثنی که سولتان سلیم داوای لئ کرد ووه پموندی ی بگری لگمل ثمیره کورد مکان و بهیانمستی به دمولتی عوسمانلی یهوه به ثیویکی فیدرالی . هرووهها له نامیکدا که سولتان سلیم له (۱۵۰۱) ی شووالی ۹۲۱ ی هیجری = ۱ ی ژنفسبر ۱۵۱۵) دا بژ ثید رسی بیتلیسی نووسوه ، به ثانکرا د مرثکوی که سولتان سلیم بژ ثم مبهسته جند بهرتیلی داوه به بیتلیسی و میره کورد مکانی چون بهه یاره و د یاری له خشته برد ووه (بژ خوتند ثموی ثو نامیه تماشای : خوجه سعد الدین : تاج التوارخ - جز ۲ لا ۳۲۲) بکه .
- (۵) - ثمحمدی خانی (۱۶۵۰ - ۱۷۰۶) ثم قوریمسری یی کوردی به هژنراوی جوان له (مم و زین) نصرکمی دا چاک دمریوه .
- (۶) - پاشا کورهی روماند زگورترین ثا مارتی کوردی دامزاند لیسدهی (۱۹) دا به ناوی ثمارتی سوزانوه : جا کاتی که تورککان بهنم دمرقتی نه هاتن چوون بهرتیلیان دا به ملای خمتی . ثموش له خونی نوژی جوسهدا وتی : " هر کسی بچی بگژ سویای خلیفقی ثیسلامدا تملی ثمدوی و به گافری ثمری " . ثسه پشوی لشکری میری سارد کرد موه لشمر و ناچاری کرد به ختیمه مستمودان . هرچنده تورککان بهلینیان یی دا بوو هیچی لئ نکلن و بیکر نموه شوینی خوی بهلام که چوو بژ ثمستموول له (۱۸۳۶) دا کوشتیان و ثو ثمارته مزنه له ناو چوو .
- (۷) - عزیزه دین شتر میرکی خزنی بهدرخان بوو چوو له رقی بهدرخان یارمندی تورککانی دا روی بهدرخان . بهلام که تورککان به یارمندی ی عزیزه دین) ی نایک (بهدرخان) یان له ناو برد ، مو دست عزیزه دینشیان له ناو برد . با ثهوه هر پاراشی نوکر و زوله کورد یی .

لایریدا عمی ثوممان لمر چاوبو، که د مولتی عوسمانلی همتا تهات بمری کزی و بی هیزی شجوو. له لایمکوه به هوی نتمومی زوری ژیر مستی یوه که هستی نتمومی له نیوانیاندا زیار بوویو. له لایمکی کشوه به هوی د مرکوتنی ساختمازی خلیفهگانی عوسمانلی و لاجوونی پمردی لافوگزامفی د رژیمنی نیسلامتی لمر روویان. شو خلیفانمی که بؤ کشیمکلیک ولایتکی فراوانیان شمبختی. د یسانهوه لمر ننگونجانی جوری فرمانر موایی و سیاستی عوسمانلی یگان لگمل پیوستی چرخدا. همر لمر شم بارش بوو سویند خوارمکان مرخیان له د مولتی عوسمانلی خونی کرد و هلمیان کوتایه سری و له جنگی جیهانی یکمدا خاککمان د اگیر کردو و به پی پیمانی سیشسه د له (۱۰ / ۸ / ۱۹۲۰) د مافی جیا بونموه درا به نتموگانی ژیر د مستی عوسمانلی - به پی هندی مرج - که کورد پش پیکلیک بوو له و نتموانسه .

شمه لم لاوه . لمو لاشوه سفموی یگان که به ناوی شیمهگمریتی یوه همدیک له کورد هگانیان فریود ابوو. وه همدیک کوردی سوو غنشیان به زور خستبووه ژیر د ست خویانموه همر به هوی شم شیمهگمریتی یوه کیانی نتمومی خویانان راگرتبوو . به لام کورد مکان و به تاییستی سوونیهگانیان له همددا همدی شمارتی چچوک چچوکیان بؤ خویان پیکوه نابوو وه سمریمخویسی ناوخویسی شو شمارتانیان پاراستبوو. وهک شمارتی " بابا ثمر هلان " که گملیک جار فرمانر موایی تا شارمزوریش بری کردووه و تمنانت سرد صتک " خان محمد خان " همتا (مووسل) پشی له ژیر مستی بووه .

فارسه کارید مستهگان به زوری لموه مرابوون . که کیانی شم شمارتانه همر به جاریک له ناومرن . بؤ شمه کومته فروقتیلا و ساخته کارتی . تا له نضامدا توانیان شمارته کوردی یگان به پاشکوی خویانموه بیمستن و به فرمانی شاهانه میرهگانیان بؤ دابنن و له همان کاتدا بیانکنسه کومکی د مستی خویان بؤ به گوردا چوونی برا کورد هگانی تریان . کورد هگان لم د موردا به جورتیک د ماری هستی نتمومی یان سمر و بی هوش بوو هوو تمنانت پالموایتیکی ممرتی وهک (کریم خانی زمد) که هموو نیرانی گرتبووه ژیر د مست هیچ کیانیک کوردا پشی نتموو و همینه همر له خزمگوزاری و بری کردنی کاروباری فارسو نازریا جاندا بوو. شمیت نتمومی که بؤ کزی و لوازی هستی کوردا پشی وهک له د اوپیدا لوی شد وین . بیگومان همر شموش بوو پالی به (کریم خان) موه نا که کوری د وژمنهکی خوی (ناغا محمدی قاجار) لمالی خوی د (۱۹) سال بختیر بکا بؤ شموی شموش وهک مارهکی شیخ هومر له قاپی بئالی و پیومی بدا و له نضامدا د مولتی قاجاری شم خویمنخوی کورد د ابعمرزین و بیته هوی د روستکردنی زمریایمکی له بن نه هاتوو به خویتنی نارموا رزای نتمومی کورد . بیگومان بی هستی سردارهگانی کورد و ناکوکی بهمنیان گموتیرین هویک بوو بؤ سمرکوتنی قاجارهگان . کویتمویری و چرمسیری کوردی کولتلا بهد مست قاجارمگانه لایریدا جی نایتموه . لمر شم همر شموند هملین پاش نمانی بنمالمی قاجاری و له د ممدی هاتنه ناوی (رما خانی پهلوی) د کورد هگان به هملیان زانی بؤ راپهرین و خوکوکرد نموه و شمعاره له ژیر سمرکرد میسی همدی سمرۆکی خویاندا توانیان له گملیک ناوچهدا سمریمخویسی خویان و د مست بخن و همتا ماومیدک (تاران) گیز بکن . لم سمرۆگانه (سایل خانی سمسو " قدم خیر " و " سردار رشید " و " علی مراد خانی بختیاری " . به لام شممانیش لمر نتمونی ریکتراویکی کوردا پشی بههیز که پشتگیری یان بکا و لمر کزی ی هستی کوردا پشی که بتوانی له هموو تنگانمیکدا گمله کومک به خملکی کورد ستان بکا بهراپهر د وین . همر موهام نیاری ناو شم سمرۆگانه و خویمرستی یان بوو به هوی شموی (رما خانی پهلوی) به ناسانی یهک یهک شممانه له لپهرت و د مولتی نیرانی نوي د روست بکا و له پاشدا زههری مار بکا به گمرووی کورد هگاندا . جا نیسته ش که هملین له تیراندا له (لایس حکومتومه) فته کوردا پشی یهک همیه و گوايه حکومتی نیران مافی کورد هگانی شموی همتا، نیمه بش به حالی خویان هیچ بروامان پی نیه چونکه پیمان وایه مافی نتمومی گوزیمانه نیه به خویایی بیمزیتومه .

(۴) - کورد پاش جنگی جیهانی به کسم

شمیرا توریستی عوسمانلی روخا و سویای سویند خواران خاکهکمان د اگیر کرد و لشکری نینگلیز و فرمسا چوونه نتمومو لمره و یزانیهگانیان له شیزیردا گیرسانموه . شمیر سولتان د سه لاتیکی شموتوی نما و بوو به د مسکلا د مستی سویند خواران . نالم کاتدا که هینتا بزوتنموه ی " کمالمی " به شیموهمی ریکرتیک د مستی یونکر بوو و د مولتیکی عمرمی له نه عیراق و نه له سووریا دا نتموو، همر موهام حکومتی نیران به د مردی ناخویسی خویموه هملاندا ، لشکری تورکیش د سه لاتیکی شموتوی نتموو بیچکه لومش سویند خوارانیش لئاو خویاندا لهسه د سیاستی پاشمروزی ولاتی عوسمانلی هینتا ریک نتموتبوون . تا شم کاته چاکترین همل بوو بؤ کورد هگانی ژیر د مستی عوسمانلی شمیر بهمان زانیا به کاری بهتین و گوی له گفت و به تمای بملین و د مستیری نینگلیزهگان نتموونایه و به بفتد ویاوی برایتی د رژیمنی " مستفا کمالی گورگه بؤ " تعفرمیان نمخوارا په . به لام کورد هگان که " کوردا پشی " یان کرد به قوربانی " برایتی " و د مستیان لگمل " گورگه بؤ " دا تیکه لاو کرد و بوون به هوی زیند و بوونموی تورک، شمسا فرمسنیهگان و نیتالیا بیهگان له لایمکوه و روسه کومنیهگانیان له لایمکی تره وه سمرمای پارمندیانان له سمرتاوه ، دانیان به حکومتی گورگه بؤردا نا له نضامدا . وه له همان کاتدا شینگلیزیش ناچار بوو بؤ کاری کراو کچ بکا و مافی کورد هگان بخانه پشت گوی و شو برویانوموی که له سمرتاوه شمیرت بؤ پیشموتی مبهستی کاری خوی لمایش چمن (مساووه) یهک له گمل گورگه بؤردا د مستی لوی هملگرت و شوچه له سویند خوارهگان بریاری پاشمروزی لای عوسمانلی یان له ناو خویاندا دا و ولتکمان له خویان بش کرد و شمیر شمیش کوردیش کومته نههاتی و گیزا موه . تورکهای تازه د روست بووش به سمرۆکای پشی گورگه بؤ کومته کش و فش و د ساخموه .

شموی راستی بی نینگلیزهگان تا ماومیهکیش همر وایان له کورد شمماند که گوايه شموان دم راستی کورن . لمر شموه " مافی کورد یان به زیاده وه مسؤگم کردووه " . شمیر پیوست ناکا کورد مکان پهله قازو بکن و " نازاوه " بنتموه . که کوردی خوشبروا و دلپاکیش بمه هملخله تا شو هملی له د مست خوی دا ، نینگلیزهگان به شیممی و به نازمرووی دلی خویان مسلمی " ویلا پشی مووسل " یان لگمل " فرمسا " و " تورکیا " د ا برهوه و " عیراقی " عرب " یان به سمرۆکای پشی فمیسلا د روست کرد . پاش شموه ناچار بوون بؤ پاراستنی باری ویستاری خویان لگمل " گورگه بؤ " د مست تیکه لاو بکن، نمبا د سه لاتی فرمسا یان روسیا له تورکیادا پیدا بوی . به تاییستی چؤکه روسگان چاویان برهوه و ویلا پشی

ویلاهی تی (قارس) و (ثمرستان) - که دو ویلاهی کوردستانی ژوردهن و به پی پی میانی (بریست لیتونیسک) له ۱۹۱۸/۳/۳ دان به تورکیا - به ناوی ثوموه که گوايه ثور دو ویلاهی هی ثمرمنین . لمبر ثوره روسه کوئوتیستهکان ثمرمنی یهکانان له (تورکیا) هان دان بهلام ثمرمنیهکان له سالی (۱۹۲۰) دان شمردا شان و ثیر کوئوتیستهکان ناچاره پیانی ناشتی لگلا (تورکیا) دان بهستن و واز لمو تصاعه کوهی خلیان بهین . شمکچی (ستالین) هتا نم دایمیش همر دستنی لای هلمنگرتیهون و پمنا پمنا داوای شمکردن . خوا هلمناگری روسه کوئوتیستهکان همور دسک همر دستگیری هواران " و " پشنگیری لیتویان " بهون . بویه ثمانیهست ثور دو ویلاهی کورده به ناوی ثوموه که گوايه هی ثمرمنین "رزگاریان بکن" و بیانخنه سر " ثمرمنستانه تازار " مکسی خلیان تا کو کوردیش لور " به همنته " ی ثوان بی بوش نمستی .

ثعبا ثور مولتانهی تازه دروست بهور بهون وک " تورکیا ی کسالی " و " جیراتی فیصل " و " تیرانی مرزا شاه " ناچار بهون بو راگرتنیس یاری سیاسی خلیان همومیزی لگلا " سهند خواران " و یهکردا بکن و به همور هیز تکمانوه بهرگری همور جهه گوانیک بکن که لم بارموره روو بد ا . چونکه همر بهکه بوشی خوی له کوردستان بردهور . همر لمبر ثوموش بو که " پیانی عیراق و تورکیا و بریتانیا " له (۵) ی حوزیرانی ۱۹۲۶ و پیانی سهد تاپار " له (۸) ی ثومووزی ۱۹۳۷ دان بهستران و همر سیمارت بوش بهور گاتی که شوژمهکانی کورد دستیان بو کرد ، پیانی شورش دایر بکر له سالی (۱۹۲۵) دان به سرکرد میسی " شیخ سعیدی پیران " نک همر له لایمن روسه کوئوتیستهکانوه پشنگیری نمکرا و همنس بهلکو یارمنی تورکیاش را بو کوواند نموی شوژشلنه و روسیانش همر سیمارت بهور بوو که له بهینی سالانی (۱۹۲۷ - ۱۹۳۰) دان سنووی له شوژشگیر بکورد مکانی " ناگری راج " داخست که بهرامهر تورکیای کسالی راست بووینوموه و داوای مافی خلیانان شمکرد . همورمو چون فرانسیمی بهکان ختی شممنده مفری (حطلب) یان بو لشکی ثمتانورک کرد موه بو ثوموی له پشتموه دزانه له کوردگان بدین . بوم جهوه یهکتی سؤقیاتی کوئوتیستی " نارسزار پهرست " و شمیرالیستی فرانسیمی " سرما پداری خونموز " بهکان گرتموه له یارمنیدانی کوردا بو هیناندی " مافی نتمووسی خوی له بهرینوموی سه رنجاسی خوی " دان (x)

بزووتنه وه ی کورد ایله تی

کورد مکان که حالی خرابیسی خویان دی به دست تورک و عرب و تیران و شینگیز و روسو فرنیسی بهکانموه و به همر لایهکدا ناویران ثداپوه همر تیسرواندن بوو و هیچی تر، بیرتکیان کرد موه و بهمهکدا هاتن . بهلام شمباره و پستان له رنگی پیکه پستانی همدیک دامود مرکزای سیاسی رتیکو پیکمه مافی خویان به زور بهین . همرچمنده بزووتنوموی کوردا پیانی رتیکو پیک نختیک لم د موره کوئوتره و شمکرتیموه بو سالانی (۱۹۰۸) وانا کاتیک که حیووسی " تعالی و ترمقی کورد له شتمموول داموز پیرا (x x) . لگلا ثوموشدا الاوان و شه فسران و قوتابیان و روشنبرانی کورد که وتنه خویان بو داموزاندنی حیزتیکو نوی به ناوی (هیقی) بهور له سالی (۱۹۱۰) دان که مرکز مکی هههه و شتمموول بوو . پاش برانموی شمعی جیهانی یهکم و لمبر میانی دم کرد نموی گولی هیوای کوردا بو سمره خویسی، کوهه لسی (شیمتقلاسی کورد) له (۱۹۱۸) دان دروست بهور (x x x) . حیزی (خویسی بوون) پیش پاش دابشکردنی کوردستان لسه کانووزی بهکمی (۱۹۲۷) دان هاته کایه وه . پچ گومان ئیله نامانموی لیریدا له بارهی چؤنتیتی داموزاندن و بهریموچوون و رووخانی شم شم حیزبانموه بدوین ، چونکه ثومه پیوستی به لیکولینوموه مکی تاییتی به . بهلام همر ثومونده ثعلنین شوژشانهی که له سایی شم کوهه لاند ا بهر پارکان به داخموه هیچان سمری نمگرت . وک شوژی (شیخ سعیدی پیران) که له سالی (۱۹۲۵) دان بهر یابوو ، وه شوژی (ناگری راج) که له بهینی سالانی (۱۹۲۷ - ۱۹۳۰) دان هلمگرسا و شوژی دمرسم " پیش که له سالی (۱۹۳۸) دان رووی دان . شممن سیمارت بهورمو که شم حیزباننه (تنظیمیک) یکی بههیز و پتمویان همور و منه لمبر بیروپاویکی کوردا پیانی راسته قینه داموزا بوون . به تاییتی چونکه زوری زوری ثندامانی ثمانه ثفسر و همرمانبر و ثفندی و سمرۆک هوز بوون . بزووتنوموکش نموووه به بیروپاویکی نتمووسی ثومو که له ناو جمرگی نتموی کوردا رنگ دابکوتی و به همور سوچ و گوئیمکی کورد ستاندا پهل بهاویژی . همروها به هزی بکلوگرچی بزووتنوموی کوردا پیانی یهکشموه . شوحمه کاربد مستانی شو کوهه لاند گملیکان ثومنده خوشهروا بوون ، پچ یان و ابوو له کاتسی هلمگرسانی شوژشیک کوردی دان " مولته گورهکان " هیچ نمبی بی لایمن ثومستن یان یهکسه د یارمنی کوردی داماو ثمدن . به تاییتی " رووسیای لنین " که خوی کرد بوو به باوکی گه لان (x x x x) . ثمانت شو ثاوه ئیتمش وازوه گملیک له پیره بهرزهکانی خومان کوهه باسی کوردا پیانی یان بو شهکیت ، جاری بهر له همور شتیک ثعلن " کیتان لگلهه ؟ " .

بهچکه شممن همدیک لم شوژشانه له پاش دابشکرانی کوردستان و جیکیریوونی باری چسپاو (الوضع الراهن) روویان دان . بویه سرگرتیمان مهال بوو . گموزترین نمونه بو ثمه شوژشکانی (شیخ محمود) ه که له کوردستانی خواروودا روویان دان و ثوموو شینگیزه شیمتیمار - کرمکان بو پهری توندی و جانموریتی بهور کوواند یانموه . ثمانت " مسزیلی روسوور " په شانازی بهور شمگرتیموه که فرۆکهکانی ثوان شم م شوژشکی شیخی دامرکاند و ثوموه (x x x x x) . همروها همور شوژشکانی تری شیخ محمود ثمنجایان لملی سمره باشتر نموو . خسو

(x) - ثمه سمرناوی کتیکه که لنین نووسیوتی و کراوه به عمری به ناوی (حق الامم فی تقریر مصیرها) .
 (x x) - کوئوتیرین حیزی کوردی ناوی (جیممیتی عمزی قوی) بووه . بهلام به داخموه لم باره بهور هیچ زانباری بهکان چنگ نکوت .
 (x x x) - بهدرخانی بهکان خویان لم کوهله جبار کرد موه و حیزتیکو تیران دانا به ناوی (جیممیتی تمشکلانی شیمتیماعیه) وه .
 (x x x x) - پاش ثوموی شیخ محمود لگلا شینگیزهکان تیکهوو و تورکدانش دستیان کرد به زاخا . رووی کرد مۆسکول . له ناممهکدا کله ۲۰ ی کانووزی روسی ۱۹۲۳ دان بو کونسولی سؤقیاتی ی له تهریز نووسیوه بهکتی سؤقیاتی به " رزگارگری گه لان " داومته قلم و داوای یارمنی له مۆسکول کرد موه . بهلام سؤقیتهکان که " باوکی گه لان " ن همر ویرامیشیان ثداپوهه .
 (x x x x x) - ثمانشای کتیکه مسمیل بگه :

" بهلام ئادەمىزاد ئىم زامانە ھايۋىنى بە ناكات بە مال بەسەر خۇيمو ھىتا رۇمى ئابوروى شىۋى پانە لە جىھاندا بە چاكي بىنەست ئىبىج وەكاتىك شىۋىۋىتى تىكلە بە زىانى ھىموگەلانى جىھان ئىبىج . لە بەكە اتوانومى نىمومكان و بەسەر خۇۋە مالكرنى زامانە ھايۋىنى پىسە جىھانى بەكە تىمۋا بە ۋىنەمكى سىۋىتى (طىبىى) رۇۋىدات . زامانە نىشمانى بەكان لە خۇپانمە لە ناۋىمچىن و جىگە چۆل ئەكەن بىسۇ زامانكى جىھانى كە ھىمو نىمومكان تىپىدا بىشدارىن . بەلام لە رايكىۋىنى ئىم زامانە بىستراۋە بە پىۋىستى بە زىند رومكانى ئابوروى شىۋى پانەنى بەگىرئوى جىھانى پىمە " (x) .

بىرۋاۋى ماركىتىسى

ئىۋى بۇ ئىمە پىۋىست بىج لە ماركىتىسى را جارى ھىر ئىمۋ لا پىنمى بە پىۋىندى بە نىمۋا پىتى پىمە ھىمە . لەبىر ئىمۋ ئىمە بىسە زۆرى باسەكمان ئاراستى ئىمۋ لا پىنە ئەكەن .

بە پىۋى بىرۋاۋى ماركىتىسى ئىم جىھانە شىتىكى پىكجار كۆن و بىتمىنە و لە لا پىن ھىچ ھىزىكى مېتافىزىكى پىمە خىلق نىكرۋە . بەلكو تىنبا لە (تىۋى) ى ماد رومە روست پىۋە بىج خاۋىن و كارگىر و روستكىر و ھىنەرمىۋى (خالىق) . كە ئىمۋ ماد رىمىش ھىمىشە لە جىۋولاند ا پىسە و ھىرگىز وىستانى بۇ نىمە . چۈنكە وىستان لەم جىھانەدا نىمە . كۆمىلگى ئادەمىزاد پىش كە بىشكىگە لەم جىھانە كۆمىلگە بەكە لە چىند چىنكىكى جىۋاۋا پىكەتۋە . ئىم چىنەنە لە جىنگىكى بىر مادەن لە ناۋخۇپاندا . ھۆى ئىم جىنگىش تىنبا ناكۆكى ى بەرۋىمىندى ى ئابوروى پانە كە پالپان پىۋە ئىۋى بۇ لەمىك بەرۋىن و خىباتكرىن . لە تىنجامى ئىم خىباتىندا چىنى تازى بە ھىزى سىرئەكۆى و چىنە كۆنە پىۋىۋە كەلك پىۋىنماۋىكى پىش خۇى لە ناۋ تىمۋا و رىست بەسەر خۇۋىۋىتى ئىم كۆمىلگە پىدا ئەگرى ، ھىتا ئىمىش پىرئىمى و لەمكىك ئىكۆى . ئىمۋا جارىكىسى تر ناكۆكى لە ناۋ كۆمىلگە را روست ئىمىۋە و ئىم ناكۆكى پىش چارەسەر ناكۆى تا چىنكىكى تى تازە نىمىتە كاپىۋە و جىۋى ئىمە نىگرىتەمە .

ھىر بە پىۋى سىرنى ماركىتىسى كۆمىلگى ئادەمىزاد لە ماۋى ئىم (تىۋى) ماد تا ئىستە بە پىچ پىدا تىپەپىۋە . كۆمىلگى سىرە تا پىسى ، بىندەگىرئى ، رىمىگىتى ، سىرما پىدا رىتى ، ھايۋىنى . رۋاى ئىمىش پىلى شىۋىۋىتى رى كە ھىشقا نىبىنراۋە و گۋا بە بەرزىن پىسە ى (تىۋى) ى كۆمىلگە بە . چۈنكە بەلاى ئىۋانمە لەمۋ پىمىدا كۆمىلگە ئىمىتە كۆمىلگە بەكى بىۋى چىنى نانىمۋىسى .

ماركىسى بەكان ھىر لەم كۆشەپىشەمە مېۋىۋە . لىك ئىدەنمە و ئىلەن گۋا بە مېۋىۋە پىتى بە لە سىرجمى كارساتى شىرەكانى نىۋ چىنەكانى كۆمىلگە بە ھۆى ناكۆكى رىسكۆتى ئابوروى ئىم چىنەنمە . ھىرومە . ھىمو جۆرە بىزۋىنمە و چالاكى و ھىلسوكۆتىك كە لە زىانى مۇقۇدا رۋىدا ھىر بەم جۆرە لىكى ئىدەنمە . ۋىنەش بۇ ئىمە ئىۋى بە كە رىنە سىر باسى بىزۋىنمە نىمۋىسى ئىلەن گۋا بە " ئىم بىزۋىنمە پىسە رىستكرى چىنى بىزۋىۋى و سىرما پىدا رە . چۈنكە بە لاى ئىۋانمە بەرۋىمىندى ى ئابوروى پال بە بىزۋىۋى بەكانمە ئىۋى كە گىانى نىتە و مېسى بەپىنە نساۋىۋە تا ھىست و ھۆى چىنى كرىكار و رىنجىكىش سىرپەكەن و لە تىنجامدا چىند پارچەمىك و لات بە ناۋى " نىمۋا پىتى " پىۋە لىكەن بىزۋىۋىۋان كرىنى باۋىر و گىشە پىدانى سىرما پىسى خۇپان و خۇ ئىگەر بۇپان لۋا ئىۋا ھىر لەمۋى ھىروۋۋاندىنى گىانى نىمۋىسى پىۋە ناكۆكى روستىكەن لە پىنى نىمۋىكى خۇپان نىمۋىمىكى تر را بۇ رايگىر كرىنى و لاتەكى و بىستىنى خا كەكى بە و لاتى خۇپانمە بە تامانچى گۋەر كرىنىسى باۋىر كىمان و مۇنى خۇپى چىنى زىمىتكىش .

ئىمە لىكە رۋى " نىمۋا پىتى " نىمە بەلاى ئىۋانمە . وانا نىمۋا پىتى لە كۆشە بىرۋاۋى ماركىتىسى پىۋە " رىستكرى چىنى بىزۋىۋى " بە . جا كە نىمۋا پىتى " بىزۋىنمە پىكى بىزۋىۋىۋان " بىج ، رىد بارە ھىر بە نىمانى چىنى بىزۋىۋىۋان ، ئىۋى ئىمۋ بىزۋىنمە پىش نىمىنى و نىمۋا پىتى پىرو " نىمان " پىرو . ماركىسى بەكان بىم پىۋى بە باۋىۋان واپە كە " نىمۋا پىتى شىتىكى وىختىسى بە " . بۇنە گەلى جاز لە ناۋ نىمۋە پاشكۆتۋو و بىسۇ رىسلا تىكاندا ھىۋان ئىدەن بە زۆر تىن كات ئىم پىلى بىزۋىۋىۋان بە بىپىن . وانا ھىچ رىمىست نا پىن ئەگەر ئىمۋ نىمۋە پىش ئىشنىنە و ھىۋانمە پىسى بىۋى بىكەن بۇ ئىۋى بەكسەر بىخىنە خىباتى چىنپىتى پىۋە بۇ زۆرگىشەنە پىلى كۆمىلگە .

ر بارە ئىم قىسە بەلاى ئىۋىۋە و لە كۆشە بىرۋاۋى ئىۋىۋە راست نىمە . ئىمە نىمۋا پىتى بە رۋىۋاۋىكى وىختى پان بە رىستكرى چىنى بىزۋىۋىۋان نازانىن . چۈنكە ئەگەر ئىم لىكە نىۋىۋى ئىۋان راست بۋا بە ئىۋىۋە لە و لاتىكى ۋە كورۋىسىدا كە ئىستە لە پىلى ھايۋىنى راپە و گۋا بە خىرىكە پىرو شىۋىۋىتى شىرو ، ئىۋىۋە بىم پىۋى بە نىمۋا پىتى بە جارىك لىۋى . نىبە ناۋى لە ناۋاندا نىما بە . كەپى رۋىۋىۋىكى و لىۋىۋىۋىۋە لە بەپىنى نىمۋەكاندا تا ئىستە لە زىمانى " قىسەر " زۆر تىر و توند و تىۋىۋىر . بەلگىشمان بۇ ئىمە ئىۋە بە پىروپاگىندى ى ھىكومىتى سۇقىيات لە جىنگى جىھانىسى رۋىۋىدا رىتازىكى نىمۋىسى گىرئىۋى نىمۋە نىمۋە پىسى . چۈنكە كارىدە مىستانى سۇقىيات بە تاقىكر نىۋە بۇپان رىمىۋىۋىۋە كە پىروپاگىندە ى " نىمۋە پىسى " خىلگى ناھىنەتە جۇش . ھىرومە مېۋىۋە نىشانى ئىدا كە زۆر نىمۋە ھىۋىن رىسكۆتى ئابوروى خۇپان خىستۋىتە لاۋە لە پىناۋى پاراستى نىمۋەكەپاندا ۋ نىمۋا پىتى ى خۇپاندا . ۋىنەش بۇ ئىمە ناۋچىسى (سار) كە لە كاتى خۇى را خراپىۋە سىر فەرمىسىۋا و لە بارى ئابوروى پىۋە بە توندى بىستراۋىۋە بە فەرمىساۋە . لەگەل ئىۋىۋىدا لەپاش بىرانەپى جىنگى جىھانىسى رۋىۋىۋىۋە تىۋىۋىۋىۋە مۇلەتتە پانزە سالىكەش بۇ رىنگە و رىگرىن (استىۋا) ، وانا لە سالى (۱۹۶۰) دا كە راي خىلگى و رىگىرا ، خىلگە كە ھىمو شىۋىۋىۋىۋە لەمۋىۋىۋىۋە ى ئابوروى بە ھىلدا كە لەگەل فەرمىسى پىكاندا ھىبان بىۋى و باۋىشيان بۇ بەرۋىۋىۋىۋە نىمۋە پىسى گىرئىۋە لەگەل ھايۋىنمە ئىلەمانەكانىۋىۋە دا چۈنكە خىلگى ناۋچىسى (سار) ئىلەن . ھىرومە گەلى (سۋىۋى) ش لە سالى (۱۹۵۷) دا ھىستى نىمۋە پىسى ۋاى لى كرى بە ھىمو كۆل و لىكەۋە بىتە ناۋ پىكىتى ى غەرىمە لەگەل (مېس) را ھىرچىندە گەلى (سۋىۋى) ئىشۋانى كە لە رۋى زىانى ئابوروى پىۋە گەلىك تىنگاۋى ئىبىنى . ئىم رۋى ۋىنەمە بىس بۇ بەرۋىۋىۋە شىۋىۋىۋە پىكان لەم بارىۋە .

بىرى سىرنىچى ستالىن بەرۋىۋە نىمە ۋا پىسە تى

ستالىن بە فەلمىۋى شىۋىۋى پىكان ئىۋىۋىۋە رى لە رۋى شى كرى نىۋى گىرۋىۋىۋەكانى نىمۋا پىتى پىۋە بە پىۋى سىرنىچى ماركىتىسى . ستالىن " ئابوروى ھايۋىنى " - الاقتصاد المشترك - بە گۋەرتىن نىشانى نىمۋە دا ئىۋى : ئىمىخاتە پىش تىرۋىۋە زامان و مېۋىۋە ھىستى ھايۋىنى پىۋە .

(x) - ھىمان سىرچاۋە . لا . (۷۰) .

بلیجکه لوموش ستالین " د مولت " به نیشانی " نتموه " دانای . چونکه لای وایه - که نتمه راستینه - همر نتموه یهک د مولتی نمبو و نتمی
شیر نتموه نتمی .

کمی سیر نتموه همر ستالین خوی " تابووری هاومش " به نیشانی همر نتموه " نتموه " دانای . کوانه د یاره ستالین له ژیرموه دان
بومدا نتمی که د مولت د مستیکی زور بالای ههیه لم رووموه . چونکه نتمی راستی بی (د مولت) و (تابووری) لیمک جیانا کر نتمه وه .
نتمی نتمگر وانیه بچی شیووی یگان همولا نتمه من همرچی د مولتی دنیا ههیه بیخمنه ژیر مستی خویانموه ؟ . نتمی نایه نتمه بۆ نتمه نتمه که
رژیمی تابووری نتمو د مولتانه بگورن له ریگی د مست به مسمر را کرتی د مولتانه ؟ خۆ نتمگر د مولتانه بمنتیکی گرنه نتمانیا به نتمو بیانتموانیا به
به بی د مستگرن به مسمر د رژیمه تابووری به کمی بگورن .

نتمجا که وایی نتمی بهرسین نتمی بچی ستالین به سمرزاری ناوی " د مولت " نایا ؟ نتمه بهرومان وایه و نتمی نتمه نتمگر نتموه بۆ :
(۱) - چونکه مارکسی یگان - وهکو و نمان - همر بزووتنموه یهک نتمنموه سمر نا کلکی تابووری نتمو چینمکانی کوملگ .

(۲) - چونکه خۆشیمان نتمزانن نتمگر ناوی " د مولت " بهرن و بیکن به ممرج بۆ نتموه ، د یاره نتمو نتموانی د مولتانه نتمه به جارتک لوچ یا ن
زیز نتمن به نایمیتی خویان لسمد نتموه زیاتر وا له ژیر مستیاندای که حفتایان پتر نتمانت " خود موختاری " به د ژیرینه کشتیان نتمه . به لام
که و نمان " تابووری " خوی له ناوه ژرکدا وهکو و نمان مانای " د مولت " نتمگر نتموه . شیر پتویست ناگا ناوی د مولت بهرن و خویان بخمنه گیزاوموه .

(۳) - چونکه " یهکیتی سؤقیات " به د میان نتموه بی د مولتی نتمدا به . خۆ نتمگر بیتی همر یهکیمان د مولتیکی سمر بخویان بد نتمی نتمو
رووسیا د مستی له بنی همانه که د مرمچی . همر وها وهکو له پتیموه و نمان - د سکویتی تابووری گه لیک نتموه به یهکوه نتمه مستی و زمانسی
نتموه گموره که زال نتمکا به مسمر نتموانی نتمدا . همر لسمر نتم داود مزمیرش رووسیاگان نتمانموه پتووکه کانی یهکیتی سؤقیات که د مولتانه
نتمه له بۆ نتمی نتموانی رووسیا بیانتموینتموه .

نتمه وا . خۆ نتمگر سیاستی د مرموه یهکیتی سؤقیات سمر بهک بن ، نتمین . همر و نتمو د مولتانه که شیووی یهکان خویان بی ی نتملین
" د مستکری نتمستیمار " و له همان کاتدا کورد ستانیا د اگیر کورد ووه ، رووسیا هه میسه مچکه مچکیمان بۆ نتمکا و چمک و پارمیان نتمداتسی
به لیتنا و چاوه همر و نتمو کوردانه نتموینتمو که له ژیر باری گران نتمو د مولتانه نتمانتمو . بۆ و نتمه لوم کاتدا که حکومتی نتمان ناوچی
" جوانرۆ " بۆ با باران نتمکرد ، رووسیاگان به یه ی شازاری یهوه (شا) یان بانگ کورد بۆ رووسیا و لومو مدالهای زیننیا کورد به سنگی دا .
نتمه بلیجکه له پشی پشی کورد و یارمیتی دا و لسمر کورد نتمو یان بۆ کارد مستانی تورکیا و عیراق و کوماری یه گرتووی عرمب . نایا نتمه
مانای نتموه نتمه نتمی ههیه به نترختر و بهر پتر و له پتیمو نتموانی بی د مولت و مایه پووچن وک کورد ۲۲۲ .

همر وها نتمگر د و ملت نترخیکی نتمو ایه بهلای شیووی یهکانهوه ، بتم همر و جوش و خروشموه شمریان لسمر پاراستنی " یهکیتی عیراق " و
" یهکیتی سووریا و ... هنت نتمه کورد و نتمه مچوون بتمو کورد پرموراندا که خویان به کلکی نتمو د مولتانه نتمانن . نتموان که نتم همر او
هوریا به بریا نتمکن به ناوی نتموه که گوا به نتمی خیماتی چیناییتی لسمر بناغی (قطرکی سیاسی) بی و لوم سنوره د مرمچی ، نک لسمر
بناغی " نتموه " ، وه که نتملین نایب " حمزی شیووی کورد ستان " د روست بیی ، همر بیانمو یان نتموه که کورد ستان د مولتیکی نتمخسه
بۆ کیشراوی دان پتد انراوی نتمه . له همر و سمر تر نتموه کاتیک که ستالین نتم ممرجانی داناوه بۆ نتموه . زمان و تابووری هاومش
و میژوو و نتمز و همنستی هاومش " زور به توندی یهوه پهلاماری نتمو جووله کانه نتمدا که نتمان و ت " نتمه نتموه بی (x) . نتمانت ستالین له
نروسیانمکانیدا نتموت " جووله که نتموه نتمن " چونکه نتمری هاومش و زمانی هاومش و تابووری هاومش نتمیلان نتمه " . به لام همر نتمو جووله کانه
بوون که لم د وایمیدا ستالین خوی دانی پتد انان و یارمیتی دان بۆ نتموه بی نتم د مولت (xx) . نایه نتمه سمر شوکر کورد نتمه بۆ نتمی جووله که
و کاری کراوه یان پتچوانه جوولانهوه بهرامبر د مستووری شیووی ۲۲۲ .

شیووی نتمی و دیمو کراتی نتمی

کلیک که سوا نتم نتمکا که شیووی یهکان بهروای نتموانیا به دیمو کراتی ههیه . نتمنشتیکی سمر نتمه . چونکه نتمی دیمو کراتی و دیمو کراتی
ویری سمر زمانیه و همر و دامو مزا کانی خۆشیمان همر به ناوی " دیمو کراتی " یهوه ناناوه . وک " یهکیتی لاوانی دیمو کراتی " و " نافرمانی
دیمو کراتی " و " ملا و نتمی دیمو کراتی " و " نتمابه دیمو کراتی یگان " و " دیکانورتی دیمو کراتی گمل " و " قوتابیان دیمو کراتی " .
و ... هنت .

دیمو کراتی که له جموهره بریتی به له فرمانه موایی بی نتمی زوری گمل به مسمر نتمی کمی دا ، به لای شیووی یهکانهوه وانیه . چونکه هه ر
فرمانه موایی یهک نتمگر زور به نتمی گلهش پتنگیری بگا به ممرجی لکملا بهرمومندی حیمزی شیووی داریک نتمه کوی ، نتموان دانی پتد انانتمن .
لم رووموه " لیتین " رهرواست له کتیی " مافی نتموه گان لسمر نتموه سمر نتمجانی خویاندا " لهباری نتمه وهی نتمو و رژیمه پاشاییتی یهوه نتمی .
نتمگر بهاتایه و زور به نتموه نتمو پتنگیری له پاشاییتی بگردایه و پرتولیتاریش پتنگیری له کومارتی بگردایه نتمو حمله پرتولیتاریا ی
نتمو بی د و رژیمی نتمهات بهر . یان شویش بهر یاکردن نتمگر ظروف لهبار وابه . و میان مل کهچکردن بۆ زور به نتمی و ده سترکردن به کاروسا ری
پرتیگنده و هاندانکی د رژیمه کتیش له همان کاتدا " (xxx) .

نه تاوا لیتین دانی پتدا نتمی که همر بهر یارتک زور به نتمی ی گمل پیدا و بۆ بهرمومندی حیمزی شیووی باش نتمی . نتمو نتمگر نتموان سمری بۆ
دانانتمن . راستیه کمی نتمن نتمگر زور به نتموه کورد له رووی خۆشیاوری و هه لخلتماوری خوی یهوه بهر یارتک پدا که لکملا بهرمومندی ی

(x) - شمری شیووی یهکان و جووله که بۆندی یهکان به ناوانگه له شووری حیمزی شیووی به نتمفیکدا .
(xx) - یهکیتی سؤقیاتیش وک د مولته رژوایسی یهکان له سالی (۱۹۴۸) دا له چوارچووی بهراری کوملی نتموه یهکرتویمکاندا دنگی
دا بۆ بهمشکردنی فملمستین و دامزاندنی د مولتی نتمراشیل . چونکه نتمو د موه رووسیا بی و ابوو که نتمراشیل وک ولاتیک پتیمسپازی ماوهی
هاتنه سمرگاری حیمزی شیووی زورتره له ولاتانی عرمب که له پلمی د مرمچی دانی . به لام بههین نتمی نتموانی عرمب و دسه لاتی
عرمب ، به زوری به هوی ناسرو حیمزه نتموه یی یهکانی عرمبهوه و نتمه زوری عرمب له چاو نتمراشیلدا و هندی شتی تر وایان له یهکیتی ی
سؤقیات کورد بۆ خۆشیک کورد نتموه له عرمب هملو پتنگر داناو نتمان بهرامبر نتمراشیل پتشان بدات که فری به مسمر شیووی یهوه نتمی . بۆ
و نتمه خروشیف له کاتی خوی دا همر نتمی سمر نتموه نتمراشیل نتمکرد لسمر نتمه .
(xxx) - لیتین . حق الام فی تقریر صیرها . الطبعة الثانية . سینیه . الصفحة (۵۷) . ايلول - ۱۹۵۸ .

نعموايمتى دا ژيانكەوى بى گومان ئېغىش سىرى بۇ شۆزىناكىم . لىم روومو ئېغىش سىرى يەگان وىك يەك " دېمۇكراتىسمن " . ئىمە لە روومەكە . لە روومەكى تىرىشە . ئىمە پەمان واىە نوپىنەر ھەلبەردان و پەيداكردنى زورىمىتى لە پەلمەندا چارسىرى مەسلىسى ئالوزگاوى كورد ناكە لەم بارى ئىستاماندا . ئاقىر كوردىمىسى عىراق و سوورىيە پېش يەككىتى عىرىسى بە ئاشكرا مەرى خىست كە دېمۇكراتىتىسى بە كەلكى نەتمومەكى بەشكراوى ژۇرد مەسلىسى وەكو كورد ناپەت . لەمىر ئىمە بە ھىچ جۇرئەت كە بە " سەرىمىتى دېمۇكراسىيانە " خۆشناكىم و ھەر چارسىرىكە لەمگور شىمە نەپ نامانمىسى .

شىرووعىيىتى و بىرىارى چارە نووسى نەتە وە كان

شىرووعىيەگان ھەمىشە لافوگىزافى دانى " چارە نووسى گەلان " لى ئىدەن و خەللىكى سادە شىيان وا تىگەماندە وە كە گواپە ھەر شىرووعى دان بە و مافاندا ئىتى . كە سەبە ئۆزى ئېغىش ھاتنە سەركار يەكەم ھەنگا وپان دان نان ئىمە بە چارە نووسى گەلانى ژۇرد مەسلىسى كە كورد پېش يەككە لە وان . راستى يەككى شىرووعى يەگان - وەك ھەممو كارو كورد مومەكى تىران - مافى چارە نووسىش ھەر ئىمەستەن بە بەرزومەندى حىزىمەكەمانە كە خۇيان پىرى ئىلەن " بەرزومەندى چىنى كرىكار " . بو وئەنە لە كاتىكە كە روو نەتمو پېكە وە بىزىن با يەككىيان زۆر پىچوك و دوا كوتوش پىرى وە لە ئىجمەدا لەوانە بىرى زمانەكى بىسى بەئىزى زمانى گەورەكەمانە بەلام ئىگەر شىرووعى يەگان تەوانىان ھەرد وولا بەكەمەك و ساختمەكارتى تىرى ھەللىكىش بىكىمەن و بە ناوى " برايمىتى " مومە لەمەكەدا بىانتەننەمە ، ئەمما بە ھىچ جۇرئەت رىگى گىچكە نادەن كە جىبا بېتەمە . بە بىانوى مومە كە گواپە ئىمە كارە لەمەن " دەسكەتتى پىروليتارىيا " ئاگىنچى . ئىتر ئىگە روو نەتمو گىچكە تەواپە ئەمما بۇ سوو دى شىرووعىتى زۆر باشترە . چونكە بەلا يانەمە واپە ئىمە يەك توخى بە ئىبەتە ھۆرى يەكەستى خىياتى چىنايمىتى . ئەمما لەم روومو لىنەن ئىتى :

" بەلام و مامەدەنە بە (ئا) يا (نا) لە بارى مەسلىسى جىبا نوومى ھەر نەتمومەكە وادە مەسلىسى كە داخاوى يەككى زۆر كورد مەسى (عىلى) بىرى لای ھەندىك . بەلام راستى يەككى داخاوى يەككى ھىچو وپە . چونكە بارى سەرنجى (نظرى) مومە روومو مەتەفەزىكى بە وە بارى سەرنجى كورد مەسى (عىلى) مومە پال بە پىروليتارىيا وە ئىتى كە داوى سەسەنى بۇرچو زىتى بىكە . چونكە بۇرچو زىتى ھەمىشە داخاوى بە نەتمومەكى يەگان ئىختە پېش مەسلىسى ھەممو ئامانچەكەمە و مەپوست دانى پېدا ئىتى . لە كاتىكەدا پىروليتارىيا لەم روومو ئىمە پەتە ئەمما داخاوى يانە كە لەمەن بەرزومەندى خىياتى چىنايمەندا رىك ئىكەن يان لىك ئىكەن " (x) .

ئىمە مانا واپە مافى بىرىارى چارە نووسى بەلا شىرووعى يەگانەمە و نەپ مافىكى سەرىمەن (مطلق) بىرى و بىرى چىمەن وچەن بەرى بە ھەممو گەلەك . بەلكى مومەندە شەرتەشرووتىيان لەسەردانە كە سەبەنى پەپا و ئىكەتە قورئىكە ھەر سەرى لىرى دەرناچى و بە تەبىئى بۇ نەتمومەكى وەكو كورد پېش كە ئىستا بەرزومەندى ئابوورى بەسترا وە پېنچ د مومەتەمە كە يەككە لەوانە رووسىا خۇيىتى . وە بو ئىمە ئىگەر بەمانە مومەتەمەكى روودا و پېشان بە مەن ئىمە تەمەشائى ھەللىسى شىرووعى يەگانى عىراق بىكىمە لە پاش (۱۴) دى مومەز وە كە بە بىرى دىنگە و مەگرتەن (استغناء) و لە خەللىكى پەرسىمە زۆر بىرى شەمانە لە رۇزنامە (اتحاد الشعب) دى زەرد با وادە ئىماننووسى و بە ھەزاران دىمەش جا پەپان ئەمانەت . " ئىمە مەگرتەنى ئىستەى كورد و عەرب لە عىراقدا يەككەتتىكى (اختىارى) بە " . بەلام ئىمە مەگرتەن لە زەمانى نوورى سەبەدا (اختىارى) نەپو كەپى پاش (۱۴) دى مومەز كە بۇ مومەكە د مەت بو بە مەسلىسى ئىمان (شىرووعى يەگان) كورد ستانى لە لاپەن ئىستەمە مومە داگىرا و - بو بە " كورد ستانى تازاد " . لەمۇندا ناھەقىيان نەپو . واپان ئىمانى كە عىراق بەرەم شىرووعىتى ئەمما و ھەر خۇيان حساب ئەمەن لە پاشەزۇدا . بۇ بە ھەممو مافىكى كورد يان كورد بە ئىرەلومە . داوىسى كە بۇيان د مەركەت ئەمما خەمى ئىمان دىپانە ناپەتەدى ، ئەمما باپان داپەمە و ئەمما بە چوار چا و فرەمەسكى د رۇ ھەللىمەتەن بۇ كورد و كورد ستان و ھىچ دارو و يار و لاكولان و دارەلەكەن كەك نەمما بە نووسىنى بەمانەمە زەردى ئە وان پۇخلا نەپووسى . لە ھەمان كەندا پەپتا پەپتا ھەر باسى " يەككىتى عىراق " ئىكەنەمە . ھەر بەمەندا د مەسلىسى كە ئىمان تاج ئەندازە بەك بۇ " تازادى كورد ستان " تىرى ھەكەش .

كەواتە مافى بىرىارى چارە نووسىش وەك ھەممو لافوگىزافىكى تىرى ئىمە ئۆكرانە ھەر بەندە بە بەرزومەندى ئابوورى مومە . ئىتر ھەستى نەتمومەسى و زەمانى جىبا واز بەلا ئىمانەمە پەللىك ناھەتە . ئىمان ئىمانەمە بە ھەر رىگەمەك بىرى حىزى شىرووعى بەھتەز بىكىم . ئىتر جىبا وازى كورد و عەرب و . . . ھەند بەلا يانەمە باپەختىكى نەپ . چونكە مەسلىسى پەھتەز بىرى حىزى شىرووعى و سە رەكەتتىكى لە كەن ئە وان ئەك مەسلىسى جىبا نوومە و د روستكردنى د مومەتى سەرىمەن بۇ نەتمو بىرى د مومەتەن .

كار و كوردارى شىرووعى يەگان

ئەمما مومەنى كە شىرووعى يەگانى عىراق پېش (۱۴) دى مومەز و داوى (۱۴) دى مومەز كورد و پەپانە و ئىمەك بەرامبەر كورد ، ھەر لەمە وە كە كورد " نەتمو - مە " نەپ ھەتا ئەگەنە جەننەدان بە كورد و كورد ستان كورد بە قەلسان (xx) و خەللىكى رەكەشەن ھەللىسى پەپانە و جاسوسى كورد بۇ د رومان و پەركرد مومە رۇزنامەگان بە پاگانە و واژەنەن و رىگرتەن لە ھەممو بەرزومەمەكى كورد ايمىتى و ئۆكرە كورد بۇ ھەممو بىگانەمەكى خۆشەمەزى داگىر كە . ھەمرومە ئەمما مومە نامەردانەمە كە حىزە شىرووعى يەگانى داوسى عىراق وەك حىزى " تودە " دى روو پەش و حىزى شىرووعى سوورىا - بە سەزۇگا مەسلىسى زۆلەكورد خالەد بەگاش - بوپەپانە و ھەپانە بەرامبەر كورد ، چاگرتەن ئاوتەن بۇ بەرەپاوى پەپانە . ھەر كەسكىش پاگانە بۇ ئەمانە بگا و بلى " چاگە ئەمانە شىرووعى بوون و ئەمانە لە ماركەتتى لاپان داوە ئەگەنە شىرووعىتى راست روورە لەمانە " ديارە ئەمانە ھەر فەرىكە شىرووعى و زۆلەكورد و تەمە بەرەم رووى راد بۇ (مۇسكول) يان ئەمەنەمە كە ھەمىشە بەرگىرى بۇ ئىمە ئۆكرانە ئەمما و بە شىرووعى راستەقىنەن ئەداتە قەلم . ئىمە ھىچ كاتىك ئەمما فەرىكە شىرووعى يانە ئىمە بەمانە ئەھتەنەمە لە خۇشەتەف و كارەدە ستانى راد بىرى مۇسكول بەشرووعى تىر نازانەن كە گەپانەن لەسەرسەرى ئەمانە ئىترە ئەمما ئەمما . ئەمانە نووسەرى " پارتى پەپتەمە " پىش لە نامەلەكەدى دا دى بە پەپەندى شىرووعى يەگانى عىراق و بۇلشەمەكەگانى رووسدا ناوە . لەمە ئىمە ئىمە پەپانەنەن يان لە گەپەتتى بە وپە ، يا لە ھەپەندى كوردنى ئىمە ئۆكرانەمە .

(x) لىنەن - حق الام فى تقرير مصرها . الطبعة الثانية . ايلول (۱۹۵۸) ص (۲۶) .
 (xx) - پاش مومە نەتمومەسى يەگانى كورد بىرى " مەپەرىنى كورد ستانىان " خەستە مەشكى خەللىكى و لائەمە . ئەمما پارتەگان ئىمە پەپانەنەن و بو بە د رۇشەپان لە (مظارە) كەپاندا . شىرووعى يەگانەش بۇ گەتە پەپانەنەن بە مەپەرىنى كورد ستانىان ئەمما " مەپەرىنى قەلسان " و كە پەپەكەش پەپانە " رۇزپاش " و مەپانە ئەدەپەمە " تاگە كەش " .

زانست و ریکتراویکی (تنظیمی) بیوه بان به پی (تطوری) کیملگای ناد سیزاد (مفاهیمه) کانی نمختیک گزوبی و فراوانتر بووسی .

(۲) - کازیک و جی چولسی بیرو باور

وتمان بزوتنوموی کورد ایمنی بزوتنوموی میکار کونه و لمگل هانتنوموی کورد را دروست بووه . جلی که بزوتنومویکی وا کونه و ئیستان هر سپهزیند ووه، بئتر بچی نی توانیوه لم ماوه درورد ریژه را بگانه تامانج و نتمومی کورد بخانه شوینی خوی لسمر شانوی ژبان ۴۴۴ .
بی گومان هیچ بزوتنومویکی لم جیهاندا بمره تامانجیکی داری کراو ناروا همتا بیرواویکی رسمن پالی پیومنی و نیمخانه ری . چونکه هموو بزوتنومویکی راستعینه له بیرواویکیوه پیدا ئمی . ده به بالای ئیموه هموو بیرواویکی تازه بان له یه کیکی بلیتموه بان له چه ند کستیکی لوی و مشاوهی ژیرهه سر همل ئدا و بناغی بۆ همل ئمستری و که ظروفی باشی بۆ هملکوت شو بیرواویکه له دلی چمند کستیکی کارزانی بمرکد مودا ئمچسپی و گینگل ئمخو و ورد مورده ئمبته بزوتنوموه و لمگل کاتدا (به مروزی زمان) همل ئدا بچته قالبسی دامود مرگایمی ریکتراوی سنور بۆ انراوموه . هر بیرواویکی به ریکتراوی خوی کوتا به ناو مید انموه ، کار ئه کانه سر کوملگای خملکسی و نغسیت و همت و هژنیان ئمژوینی ، وک چۆن له همان کاتدا باری سمرنجی خملککه و همتی دروونی بان کار ئه کانه سر بیرواویکه و ئیموی بمرزینی . ئالیرده را وو هژی پیچمانی یه دروست ئمی ؛ یه کیکیان هژی بیرواویکه که ئیموی کار بگانه سر درویشنی خوی و هر بزوتنومویکی کش که همی لمگل لئشاری خوی را بیانبا بمریوه . هژی که تریش سمرجسی شو بیرواوی و بزوتنوموه که له نا و خملککدا بان و ئیمانوی بیرواویکه له راسته ری خوی لاد من و هر یه که همل ئدا بمره تامانجی تایمسی خوی بمری . ئمجا ئمگر هاتوو بیرواویکه که بیرواویکی نارسمن بوو - مبهستان له بیرواوی رسمن شو بیرواویکه که له زادی بیرواویکه نموه میژووسی و بمر هاتی نتمومیکوه هملقولا بی و له درموره نخواسترای - ئموا شو بزوتنوموهی همل لمگل خویاندا رایچی ئمکن و شقویقی ئمکن و ناری له ناواندا ناهیلن . کواته بۆ ئموی بزوتنومویکی ری لوی همل ئمی و له تمکانه ئمی نمره ئیموه و له ئمجاندا بگانه تامانج پیوسته بمر له هموو شتیک لسمر بنچینی بیرواویکی رسمنی ریکتراو دامزرای .

بزوتنوموی کورد ایمنی وک هموو بزوتنومویکی زیند وی تر پیوستی به بمر موامی و کیش و خورگرتنیک زور هیه ، له ناوجمرگی شو تویماندا که ئیمانوی رایچی بکن ، باوله ناری بمرن . لسمر ئموه ئم بزوتنوموه بمر له هموو شتیک پیوسته پالا بده به بیرواویکی رسمنی واوه که له ناوجمرگه و ناخی دروونی کورد مواری بمره هملقولا بی و نتمومیکوی سنور ئاشکرای بۆ کیشرای . چونکه ئموی راستی بی بزوتنوموی کورد ایمنی هر تامانجی ئموه نیه (کمانیکی سیاسی) دان پیدانراو دامزرای . بملکو ئیموی رایچی و بیرواویکی و بمریا بکا که هموو لایمی ژبانی ئم نتمومیه بگرتنومه و کورد بخانه شوینی خوی لسمر شانوی جیهان و پیماه میژووسی بملکی که پاشماوه و دریزی پهای زمر منشی یه بگمینی به نومی ئینسان . ئممش بمر له هموو شتیک پیوستی به شویشیکی فیکری یه . ئمجا لسمر ئموی ماومیک زور کونه (وگره لمو درموره کسه بیری زمر منشی له قالبی دروستی خوی درمچوه) کورد قوتابخانه میکی فیکری و فلسفی کورد انمی وای نموه که خوراکی نتمومی بگا به دم خملکوه . ئا لسمر ئموه جی چولی بملکی بیرواویانه (فراغقادی) له ژبانی کورد ایتماندا دروست بووه . و لسمر ئموی ماومیکسی زوریش کورد ستان لملعت بووه (وگره لمو درموره که درویتی مار روخواوه) و کورد لمگل چمند نتمومیک تر ا ئمزی ، دپاره بیرواوی بیگانه خوی کوتاوته ئم جی چولی بمره به شیموه می ناپسند بیری کرد ووته وه . کورد پیش لسمر : بوونی شو جی چولی یه به پهرئیموه باومشی بۆ شو بیرواویکه بیگانه کرد ووتنومه و قوزتوونیموه ، چونکه خورسک (الطبیحة) همیشه دری جی چولی یه . هموو جی بملکی چولا ئمسی بمر بپنومه زوو یا درنگ سا یا به کمره سی چاک یا خراب .

ئموی شایانی باسه ئمویه کورد له کاتیک باومشی بۆ شو بیرواویکه بیگانه کرد ووتنومه که پی و ابوو له ری و مرگرتنی ئمانوه زرگاری ئمی . لسمر ئموه له پشموه زور به قوندی و شتنگیرانه گرتوونی ، تا به تاقیرک نموه بۆ درمکوتوه که هچمان کلمکیان نموه . چونکه هچمان بمره پیوستی ژبانی نتمومی مان نموی و کوتوت نموی لمگل شو پیماه میژووسی بده که کورد پی و سهر دروه . لم بیرواویانه که کورد به پهرئیموه باومشی بۆ کرد وونتموه و لئ بان ناومید بووه . بیرواویکه خه لافه تباری عوسمانلی ، ریسی دیموکراتی ئینگلیز و شیویتی و . . . هند ئمجا لسمر ئموی شو بیرواویانه ناخوسی و نارسمن بوون دپاره شو بزوتنوموهی که لمو بیرواویانه هملقولا همر ناخوسی و نارسمن بوون . بۆه همتا سمر بمرگمان نمرتوه و هسچ پیشکوتنیکان له ژبانی نتمومیکماندا ودمست نهلانوه .

(۳) - کورد و بیرواوی بیگانه له باری سمرنجی کا ژیکه وه

ئم جی چولی بی بیرواوی که هر له کزنمه له ژبانی کورد مواری را هیه و تا ئیسته به بیرواوی بیگانان پهره ووتنومه ، گلیک کاری کرد ووته سه در نفسیتی نتمومی کورد و بتایمستی سمر رهوش و خووی . جاری وای شپزه کرد ووه که در شتیک باوری به خوی نمینی و له هموو کورد اریکه ا هر چاومروان و پاشروم و کلکی بیگانه بی و له هموو هملسوکوتنیکه به شانازی بمره لاسایی بیگانان بگاتوه و به هسچ جۆریک توانستی پشپرومی و شت دا هینانی تیدا نتمینی . بیجکه لومش ئم جی چولی به کارتی وای کرد ووه که کورد ترازوویکی خوتالی نمیی بۆ کیشانی در کارساتمانی رۆژانه و قومواوه کانی جیهان و هر له سمر بنچینی هموا و همومسو کفوکولی دروون فرمان بمره هموو روود اریکه ا بده له همان کاتدا زور خوشبروا و ساویلکش بی . سمرهای ئموش چونکه بیرواویکی ریکتراوی وای نیه شتی بی له محکم بده ، بی گومان هیچ پند له (تجارب) و مرناگری و بک له دوا ی بک شتی تاقیرکراوه تاقی ئمکاتمه و له هموو ده میکه ا وک مله نمرانیکی نوقوم بوو درمست بۆ چلمرووشیکیش راهمکش . بۆ وینه ئمبیت شو بیگانمیی در وینی درستی بریوه و باری به چارنوسی کرد ووه ، ئمرو و هاتووتموه میدان و بطینی دروی بی ئدا تموه ، کمپی ئمیش و اخریکه پی همل ئمخلمتیموه . هر ووه ها شو شیویتی بی در وینی جنئیی ئدا به کورد و کورد ستان ئمرو فرمانی لسمرموه بۆ درمچوه که جلکی کوردی لسمر بگا و باسی کورد ایمنی بگا کمپی ئمیش ئملی : " ئوخسی درنگ مکه . ئمه و

شپوروسی په کانیښ باش بوون . " یا جاری وا همیه شلې " : شپوروسی په کانیښ څیراق شپوروسی تمواونین " له کاتیځک ا ټنگر بیروباورپکی نتموه یسی ریځوویځخراوی همبوايه و همموو شتیکی همرموه بیځوايه ، نه یزانی شپوروسی همرموه شپوروسی په و له همموو شپوروسی و کاتیځک ا همرموه په کمو نتموا په جاروبار به یی سوود و بمرزمومندی خویان " تاکسیک " یان ټنگرپې . همروه ها همدن ټک لمو زوراره خوینمزانسی که لمسر حسابی چوساند نموه ی همواران و لټومواوانی کورد بوونه ملیونتر و خاومنی کوشک و تولا ر و زموی وزار ، له کاتیځک ا که بمرزمومندی یان پاش (۱۴) ی تموموز به دستسی شپوروسی په کانیښ ختمو موه ، دستیان کور به " کورد کورد پینه " . کمچی زور کوردی ساویلکمی له گوئی گادا نوستوی عانیفی باوری پسی کور بوون . له کاتیځک ا ټنگر بیروباورپکی ریځخراو همبوايه و شتی یی بیځورایه نه یزانی که کور دایه تی مانای دست هه لگرتنه له بمرزمومندی خویسی ، نه ک چوساند نموه خملکی و خوینمزیان و شوو حله باورپان به مانن نشه کور . همروه ها زورچار بووه د مولمه نیستیماری یسه گورمکان و د مولمه د اگیر کوره کانی کورد ستان به مراهی کاری خویان ناویناوتیک ناوتیک کورد یان برد ووه و شمیین ، کمچی تمواتا شمیین زور کس له خوینمزاندا همل شمیرن . له کاتیځک ا ټنگر بیروباورپکی ریځخراو همبوايه و شتی یی بیځورایه ، نمانرا . که گورگ و ممر فنت ناینه د دست وبرا و کمسین به خورایسی به نیمه نالی " مرحمبا " . شمجا تاقیکرد نموه زور و بوونه هانتی زوریش وای له کورد کور ووه که به جار ټک ساوری به خوی نتمین و ویزانی نتموه یسه که خوا د روستی کور ووه بو خزمتمکاری و لمسه ههزاره قسمی پروویچ و یی مانا د اهینراوه وک " کورد کورتسه " و " کورد قمت ناین به هیچ " و . . . هند .

جو پسی کاری بیروباوری بیگانه بو سمر هست و هوشی کور به نماند ازهیک قوله ، همچی شانازی په کانی راپور ووی خوی همیه به هسی بیگانگی نمانی و بیژان لی ، نه کاتوه . نمانت شو پیکر و ثابت دایه که له همموو میرانیک کوماندا تمنا شو انمان به سمر چیا و کیوه سمر کشته کانی کورد ستانموه بو ماوتموه . تم له باتی پاراستن و پند لی وهرگرتیان شموی همرموه جاری له ناویان بمری . به لام لمسر نموه دستی ناپانگاتی لمتوینمزان کا ، له د وورموه به گولله سمر گویناکیان شمکنی و ټنگر پیت و ت : " نموه بوچی وا نه کیت ؟ " شلې : " جا قسمی چی ټکا بهم و مسیافت خو گاور کور " . ثا فرین . . . دستکردی باوایپیری خوی به هی بیگانه چ " گاور کور " نمانی و باوایپیری به " کافر " . ناهقی نیه . چونکه د مرد مداره و بنجینی راستی د مرد مکش نموه بیروباورپکی شورسنگیری کور دایه نیه که بینه چرا بو روشنکرد نموه ریگی ژبان و محکم تاقیکرد نموه زور و زمرد بو . ثا لیردا شمین بزاین تم بیروباورانه که به د ریځوایسی چمد چرخکیکی د وورود ریځ کاریان کور وونه سمر نفسیت و هست و هوشی کور ، د یاره همروا به ثاسانی لاناچن . به لکو پیوسته بیروباوری کازیکی ماومیک چاکی به دستموه یی همتا بتوانی خوی جیکر بکا له همموو گوتنه یکی ژبانی نتموه کماندا و همموو بیروباورپکی بیگانه شارهد مر بکا .

(۴) - کازیک و دای کومه لایه تسی

د وومین د روشنی کازیک " په کانی بو گل " ه . نیمه بیروباوران له بنجیندا لمسر بمری پتمو و به هیزی " دای کومه لایه تسی " د امانراه . به لام که و ا شلین لمسر نموه ناپلین دستی کسی یی بپیرن یا هیچ که سیکلی ساویلکمی د لسوزی پسی هملخمتین وک شپوروسی په قوما رازاکان . نخیر . . . همرگیز نیمه نموه نین لافی شتیک لی بد هین که لیوی د وورین . د یسان شموش نیمه نین که له ترسی شپوروسی په کانی بلتیین " سوسپالیستین " . نه . نیمه هیچ د شتیک نالین که باورمان پسی نمی و بمراستی نمانین . با خملکش لیمان زیز یی و نمیه نه ریزه کمانموه . یان بکومته لی خویندن و بمرموره کانیان . نیمه له هیچ کاتیځک ا راگرتی د لی خملکی ناگهیمینه رادی شموی موویک لسه گیانی ثاید یولولیمیمان لار بکا نموه . نیمه که شلین باورمان به سوسپالیستی کور دانه همیه تمنا لمسر نموه شلین که باورمان پسی یتمی و پیمان وایه کوملگای کور داقه په کوملگایه و همموو گورگرتنه کانیسی له بنجیندا همرموه سمر یک بمرمت . لمسر نموه ناتوانین باسی له زرکاری سیاسی کور بکین همتا باس له زرکاری تابووری و خویند مواری و کومه لایه تسی نه کین .

شمجا بو شموی همموو کور ټک بتوانی چی لمبار دایه بیخاته بمر دستی نتموه کمی و له ریگی شمروه خزمتمی ثا میزادین بکا ، پیوسته هیچ جزه ټنگر مریکی وای نه هینرینه ری که بینه هوی وستاندنی نموزمی (ابداعاتی) ی به کله کی . کوانه شمین همموو شند امیکسی شم کوملگایه له به گار هینانی خیر و نیری شم ولاتمد ا بمانداری ، بو شموی بتوانی هیزه شارواکانی خوی بخاته کار و به پسی توانستی خوی لمسر ریگیموه گورترین بمن خزمتم و بمرمووم پیشکش به نتموه کمی بکا . شممش بموه شمین که ری خملک د اوشین و چوساند نموه چپنا یتمی و رووتاند نموه منجکش به هیچ جزری نه هیلری و ری همموو شیکرتیک بد ری که بمری منجی خوی بو خوی بمری ، بسی شموی کس لسی زومت بکا ، تا گیانی همول و نیکوشان و خورماندن و خوماند و وکرندی تیدا نمری و هوی شم خورماندن و خوماند و وکرند من بستر یسه همنستی نتموه می موه و به جورپکی واپه ورو وده بکری که گیانی خورمستی و خلویستی تیدا کم بکرتنموه و بخرتنه سمر ری فیداکارپتیسی و دست له مصلحتمی خو هملگرتن له پیناوی مه سلحه قسمی بیروباوری نتموه می د ا .

به لام د یسانموه ناپی لسه واتی بکین که شمعه سوسپالیستی شپوروسی یانه بهینین و به سمر کوملگای کور دایه بکین . یان رژیمیکسی سوسپالیستانسی تر له بیگانه یکی تره و مرگین و کومت (تطبیقی) بکین . یان وک همدن ټک کومه لسی تر بچین لاسیسی همدن ټک رژیم بیگانه بکیموه . نخیر شم سوسپالیستی نیمه باسی شه کین به تمواوی پرمیشتی نتموه کمانه . چونکه له ناو جهرگی وستمتمی و واقعیمی نتموه کمان و ولاتمکمانموه و مرمان گرتوه . بوچه به خومان و رموا شمین که ناوی بنشین سوسپالیستی کازیکانه " .

راستی په کمی نیمه سوسپالیزم به ثامانج نازانین (وک مارکسی یکان) تا له پیناوی یی کمیشتمی د ا همموو پیروزه منیه کانی (مقد سات) نتموه کمان بخمینه زیز یی و ایزانین بزورنموه نتموه می هوی که بو گیشتمه شو ثامانجه . سوسپالیزم به لای نیمه هوی که بو شموی همموو شند امیک کوملگای کور بتوانی به همموو هیزی خویمزه زیاترین و پوخترین بمرهم پیشکش به نتموه کمی بکا و لمو ریگیموه کور بکانه هاومش له پیشخستنی شارستانیتی و کولتوری جیباند ا . شمگینا همموو رژیمیک که له د مروه هینرای و همدن کس میانموی به زوری زور داریک بیسپین به سمر نتموه کماند ا ، نیمه زور به توندی بمرنگاری شمستین و شموانی د یعامی بو شه کین به نکر و بیگانه پرمستیان شه مینه قلم . به لام شم مانای وانیه که نیمه هیچ کله کیک له زاده ی بیری بیگانه و مرناگین و همچی په بیگانه بچ و روومان تی بکا شارهد مری شه کین . نخیر . شموی له بیگانه نموه بومان یی و نمیته هوی شتواندنی بنجینی بیروباوری نتموه میمان وک (نظریاتی ریاضی) و کیمیا و پیشه -

سازی و راهپنراومگانی پزشکی نیمه ویران نگریں . لنگل نموشدا پیمان وایه نتمومی بلیمتی کورد نمگر ریگی بیرواوری کاژگانگی کرت نموند سی لباردا همه که بتوانی شتی تازه دابهنی و له راهپنرا و پشپرو بی و فیکر هاتوو شتیکنی له خملکوه و مرکرت گیانگی کوردانه ی بگا بهیردا . لمبر نموه هیچ پتویستی بموه نیه هر دست له خملگی بان کاتموه . کواته نمو سؤسیالیزمی نیمه مهستانه لبردا سؤسیالیزمیکی تایستی به و هر بؤ خلمان و هی وک خلایق دست نمدا ، بویه پی پی شلین " سؤسیالیزمی کوردی " .

هرچفنده لبردا ناتوانین به دورورد ریژی لم سؤسیالیزمه کوردی به بد و تین به لام ناچارین هر نموی همدتیک هیلکی دشتی بخمینه روو ، وک : " دابهنکردنی : زوی وزار بمسر فلاحگاندا به پی پی دسه لاتیان لمبرهم هپاندا و لمریشموه هملکندنن ریژی درمبگیتی . سنورودانان بؤ همسو مولکیتیکی تایستی لمبر بنچینمی نموی که هیچ مولکیتیکی تایستی (نقدی و عینی) نابج بگانه نمدازی نموی بپننه هوی (استغلال) . هرروها (تأمیم) کردنی کارگه و پرؤزه کمورهگان و پشنگیری کردنی پرؤزه (فردی) به پچووکهگان که نابنه هقی (استغلال) و نمعلشتنی همسو جوره (احتکار) و (استعمار) یکی چینایستی . گشتی کردنی هقی برهم هپان بؤ همسو کسٹیک که بتوانی بؤ سوو دی گشتی و خوی بگاری بهنوی و ماویدان به دروست بوونی (نقاباتی میهنی و حرفی) لمبر بنچینمیکی نتمومیسی . بپنجهگ لومش (تأمیم) کردنی پشپی پزشکی و کردنی خویندنن سرفنایسی به خویندنن لایکی زقرطسی و خؤزپایسی و دانانی لایستی هرهمکم بؤ زیان به نامادکردنی نان و جلوهگر و دالده بؤ همسو نمدا میکی کوسلگا و مسوگر کردنی بارمستی و دستگیرتوسی کردنی خملگی له گاتی بیروین و نمعلتوسی دا . هرروها پرورده کردنی همسو (قابلیاتیکی فردی) ی هملک و دانی مافی کارکردن به همسو کسٹیک و بایمندان به نازوو و توانست و لئ هاتنی همسو نیشکرتک و کردنی نمریتی سوپایسی به نمریتیکی زقرطسی و هاهشکردنی نافرمت له برپومردنی کاروباری ژباندا " .

(۵) - پتویستی بیرونی کاژیک

وک لمبریش و تمان نمو حیزبانمی که تا ئیستا له کورد ستاندا دروست بوون هیچمان لمبر بنافعی بیرواوریکی نتمومیسی رمضی ریخکرا و دانمضراون . بویه هیچ کامیکان نماینتوانیموه شورشیکی فیکری بریابکن و له نمجا جدا بگنه نامانج . چونکه همسو هر لمبر بنچینمی عاتیفه و دستکوتی تایستی چمند کسٹیک فرمانیان داوه بمسر کارسات و کاروباری رؤزگاردا . هر لمبر نمونه که زقریان تصمن کورت و هر لمبرکم جمرهمدا چوونتمه ریژی نمبووان . خو نموانمی ماویشن تمنا یک دوو پایمی قرچوکیان پتوه ماوه و هاکا کوشن . ده هر لمبر نم هویشه که همسو بزوونتموه و شورشیک که نمو حیزبانم بهریایان کردووه سریمان نمگرتووه . چونکه نمو بزوونتموانه همسو لمبر بنچینمی عاتیفه میکی وختسی بوون نک بیرواور . لمبر نموه که سمرؤکگانی کوزراون یا رهمنده کراون بزوونتمومکه نمو خؤراکه گیانی بی لئ برآوه که بزوونتمومیکی رهمنه همیشده دستنی نمکوی و لمبر چاومی بیرواوریکیموه نمبووی . لمبر نموه پمکی کموتووه و به جارتیک کوزاومتوه . همدتیک حیزمی تر بوون و همن بیرواور و فلسفه فیکمان خلویسی نمبووه و نیه . بملکو له بیگانموه ویران گرتووه . لمبر نموه زقر جار که سمری لوتیان هر هرادی واقیعیسی نتمومیسی کموتووه ناچار بوون زبازی خؤقان بگورن و بکونه رارایسی و همدتیک درؤشم به کوشپوی هملگرن و واز له همدتیک تریش بهینسن و همدتیک جاریش ناچارین دستکاری پرؤگرام بکن . لمبر نموه خملگی باوری پی پی بان نماوه و لمرمشوه میکی فیکری بان لیک هملومشاه و له نمجا جدا به جارتیک لیک رهمبوونتموه و بوونتمه واتمی رؤزگار . بان ماون به لام بوون به پند . کواته نمو چوچ چؤلی به بیرواورانمی که له ژبانسی کورد ماری دا هر له کونموه بووه ، ئیستان هر همیمو ماوه و رمی دا پچوپوه بؤ قوونتمومیسی همسو بیرواوریکی تر که بری بگاتموه . به تایستی لم قووانی دا باییدا که له نمجاسی تاقیکردنمومیکی زقر سمختموه خملگی کورد ستان بوون دستکوت که بیرواوری شیووونتمیش وک بیرواوریه بیگانمگانی تر هیچ دادیکی کورد نادات لمبر نموه و اخیریکن لئی پاشگیز نمبمونه و نمگرتن به دوی بیرواوریکی تر دا که نمگر بپتو نمجارش هر هی بگانه بی ، دپاره چارنوسسی نمیش له چارنوسسی خهلافتبازی عوضانلی و دیواکراتیتی ئینگیزی و شیووونتمیسی نانتمومیسی باشتر نابج . لمبر نم هپانه دامزاندنی دامود مرگایمکی (عقائدی) به هیز که بیرواوریکمی له ناوجمرگمی برزوموندی واقیعیسی کورد و هی وک کوردموه هملجنجابسی و له جوهر و قالدبا هر کوردانه بی ، شتیکی زقر پلویسته بؤ نموی شورشیکی فیکری و بریا بگا که به جاروی میللتی کورد و اچلمگیتی و هوشاری بگاتموه و نمو چلک و بیسی بی د موری کانگی بلیمتیسی کوردی گرتووه رای مالمسی تا به پاک و خاوتی و باری راستقیمتی خقی له شوقی خقی دا رای بنج . وانا له ریزمگانی پشپرومی کاروانی ناد سیزاد دا بؤ نموی نمو د موره میزووسی بی پی سی سیدرداوه بگیمتمته نمجام .

(۶) - کاژیک وزه و لست

د مومت بهای نیمموه د مرگایمکه بؤ پرمورد کردنی نتمومکمان لمبر بنچینمی بیرواوری کاژیکسی و گیاندنی بهیامه میزووسی بهکمان به جیمان . لمبر نموه د مومت به کورتکی دستنی هیچ چینیک نازانین . چونکه بیرواوریکمان به نمجا بیرواوری هیچ چینیک نیه . همسو کسٹیک که لم بؤ نمید ا بتوونتموه نموانی بپته (کاژیک) موه . کواته د مومتی نیمه د مومتیکی کاژیکسی به مانای (عقائدی) به . لمبر نموه نیمه دل به هیچ جوره د مومتیکی تر خوش ناکمین و دان به هیچ جوره د مومتیکی هرهمیمیسی بان شیوووسی بان دستکردی بیگاندا ناتیسن .

(۷) - پوختمی بیرونی کاژیک

بگالا کردنموه و خستنه برچاوی بیرواوری کاژیک له همسو لایمکوه پتویستی به گملیک کتیب و نامیلکه و تار همه . لنگل نموشدا د مرخستنی همدتیک له کارینه نمستورمگانی کاژیک لبردا شتیکی زقر پلویسته .

(۱) - کانک باوری بمویه که نتمومیسی کورد نتمومیکی بلیمت و رابورد و ورؤشن و دامزرتنری گملیک کولتور و شارستانیتی بهناوانگ بووه . هرروها له میدانی سرورشتی برزی وک مرادیتی و نازایستی و وفاداری و خوونتمیسی دا بی هاتا بووه . نم نتمومیسی هه رله کتوموه بهیاتیکی میزووسی بووه بگیمتمته جیمان . هملگری نم بهیامه بمرادنیسی به له د مورانی کوندا پشپرومی معن " زمر دشت " بووه .

